

REVISTA DE FILOSOFIE

3-4/2011

TITU MAIORESCU. LOCUL IDEILOR FILOSOFICE EUROPENE ÎN PROCESUL RECONSTRUCȚIEI CULTURII ROMÂNEȘTI

ANGELA BOTEZ

Rezumat. În întreaga sa operă, Maiorescu situează filosofia într-o relație organică cu celelalte forme ale spiritualității umane. El preia ideile de forță ale filosofiei europene și le utilizează ca energii active în procesul modernizării culturii române, în care se găsea angajat. Maiorescu adaptează ideea de inspirație germană conform căreia cultura este o formă de viață, un organism viu, considerând că orice formă de viață poate fi împrumutată cu condiția de a găsi un sol favorabil în care să fie transplantată și, prin analogie, că orice formulă abstractă poate fi importată dintr-o altă cultură cu condiția de a fi precedată, în cultura care o primește, de o intuiție favorabilă preexistentă. Această concepție filosofică organicistă fundamentează mult discutata teorie estetică a formelor fără fond. Maiorescu credea în energia vitală a organismului spiritualității omenești și în capacitatea sa de a asimila cele mai noi forme literare, filosofice, științifice. El a folosit marile realizări ale filosofiei europene pentru a impulsiona acest proces și pentru a convinge lumea culturală românească de faptul că filosofia, fiind „cea mai completă expresie a spiritului omenesc la un anumit moment al dezvoltării sale”, trebuie să ghideze evoluția culturii în genere.

TEZA FORMEI FĂRĂ FOND ȘI CONTRIBUȚIA LUI TITU MAIORESCU LA DEZBATEREA PRIVIND SPECIFICUL NAȚIONAL*

CONSTANTIN STOENESCU

Rezumat. Scopul acestei lucrări este de a pune în relație teza maioresciană a formelor fără fond cu opiniile sale despre specificul național. Maiorescu considera încă de la începutul carierei sale academice că fiecare domeniu își are propriile criterii și că încercarea de a inventa altele este eronată. Astfel, în cazul literaturii spre exemplu, este necesar ca mai întâi să se scrie corect în limba română. Fără fond, vom avea doar forme goale. Dar care este conținutul adecvat al acestor forme? Trebuie să fie cel național? Răspunsul lui Maiorescu conține o ambiguitate care rămâne deschisă la diferite interpretări.

---

* Articol elaborat în cadrul proiectului *Epistemologia științei și managementul cunoașterii*, finanțat prin Planul național de cercetare, dezvoltare și inovare, PN II Idei, cod CNCISIS ID1976.

MIRCEA FLORIAN DESPRE CONDIȚIILE SPIRITUALE ALE FILOSOFIEI ROMÂNEȘTI*

ROMULUS BRÂNCOVEANU

Rezumat. Acest eseu este dedicat prezentării viziunii lui M. Florian despre condițiile spirituale ale filosofiei românești. Termenul „filosofie românească” se referă la o viziune particulară dezvoltată în cultura română modernă care pretinde că filosofia și maniera de filosofare sunt și trebuie să fie determinate de condiții naționale. Împotriva acestei viziuni, Florian susține că filosofia este intelectual autonomă și ca obiectul și metodele sale sunt ireductibile la cerințe legate de spiritualitate etnică. El analizează diferite cazuri în care filosofii au încercat să pună filosofia în serviciul statului sau al națiunilor, dezvăluind rădăcinile istorice și intelectuale ale acestor tentative, precum și inconsistența lor în raport cu obiectul și cu metodele filosofiei. În cazul românesc, el identifică originile discuției referitoare la posibilitatea existenței unei filosofii modelate național în condițiile speciale ale apariției culturii române moderne sub influența romantismului european. El respinge *românismul*, ideologia specifică perioadei interbelice care susținea necesitatea construirii unei filosofii naționale fundamentate etnic, și arată că spiritualitatea românească trebuie să se exprime filosofic doar ca angajament pentru creația filosofică autonomă și responsabilitatea teoretică.

FILOSOFIE ROMÂNEASCĂ ȘI MODERNITATE TENDENȚIALĂ

CONSTANTIN SCHIFIRNEȚ

Rezumat. Ideile lui M. Florian au îmbogățit filosofia românească, reprezentând o contribuție la țelul și direcțiile deschise de filosofie într-o societate în schimbare. Orice dezbateră despre filosofia românească trebuie să explice mișcarea filosofică autohtonă în relație cu modernitatea, deoarece în România se poate vorbi despre profesionalizarea filosofiei și despre prezența ideilor filosofice în spațiul public numai în timpurile moderne. Modernitatea aparține culturilor naționale, și numai din acest moment existența filosofiei românești poate fi discutată de către raționaliști și autohtoniști, al căror obiect de dispută îl constituiau normele și criteriile de delimitarea ale filosofiei naționale de cea universală. Aceste principii derivă din procesul modernizării României.

---

* Acest articol este publicat în cadrul proiectului *Rațiune și credințe*, finanțat de CNCIS-UEFISCSU, cod PN II 951.

ELIADE – ARTA DE A-ȘI CUCERI FAIMA MONDIALĂ

VICTOR BOTEZ

Rezumat. Figura complexă a lui Mircea Eliade este descrisă, pe de o parte, ca specialist în istoria religiei și ca mare filosof al hermeneuticii și al umanismului palnetar, iar pe de altă parte, ca scriitor remarcabil însetat de cunoaștere și de explorarea vechilor culturi și civilizații orientale. În același timp a fost un individ remarcabil, comunicativ, prietenos și deschis – așa cum îl portretizează studenții, colegii și prietenii (Emil Cioran, Eugen Ionescu și Mihail Sebastian, sau Paul Ricoeur, Saul Below și Wendi Doniger). Povestea vieții sale se confundă cu o parte semnificativă a culturii universale.

SENSUL ETICULUI ÎN ANTROPOLOGIA FILOSOFICĂ A LUI MIHAI RALEA

CONSTANTIN STROE

Rezumat. Mihai Ralea își extrage interesul pentru etică și antropologie dintr-un umanism înțeles ca „preocupare pentru categorializare, definire sau perfecționare a naturii umane”, cu o atenție specială acordată „naturii ființei umane și aspirațiilor sale orientate spre diferite aspecte ale existenței”. Pentru el, umanismul implică atât omul, cât și condiția umană. Referențialele noțiunii de umanism sunt, în opinia lui Ralea, ideile de natură, societate și divinitate care nu se găsesc cu necesitate într-o relație cordială. Țelul filosofiei rezidă în emanciparea ființei umane de acești trei factori.

FILOSOFIA LUI SIMION BĂRNUȚIU

ANDREEA-GEORGIANA DRAGOMIR

Rezumat. Simion Bărnuțiu a fost o personalitate reprezentativă pentru epoca sa și pentru ideile unui secol marcat de revoluția de la 1848. Evenimentele și idealurile revoluției de la 1848 îl găsesc pe Bărnuțiu la maturitatea spirituală și intelectuală. Bărnuțiu a lăsat o moștenire importantă în domeniile politicii, culturii și filosofiei. Se poate vorbi despre Bărnuțiu ca filosof și educator, jurist și istoric, opera sa fiind sursă profunde învățăminte.

G. W. LEIBNIZ DE LA POLITICĂ LA TEODICEE

GABRIELA POHOAȚĂ

Rezumat. Cercetarea noastră urmărește să ilustreze profunda implicare a autorului german în realitatea științifică și social-politică a vremii sale. De fapt, opera sa este constituită pe ideea continuității dintre ordinea metafizic-teologică a cosmosului și ordinea socială și politică în societate, o transpunere în viața social-politică a armoniei pre-stabilite. Teoria armoniei pre-stabilite substanțiată în Dumnezeu reprezintă fundamentul *Theodiceei* lui Leibniz.

La nivelul politic aceasta a constituit și motivul pentru care filosoful german a visat la armonia țărilor creștine europene, prefigurând cumva gândirea kantiană cu privire la pacea internațională din *Pacea eternă*.

RELAȚIA DINTRE STAT ȘI LIBERTATEA INDIVIDULUI ÎN CONCEPȚIA LUI HEGEL

ANCA COSTINA GHERGHE

Rezumat. Viziunea politică este relevantă pentru înțelegerea relației dintre libertatea individuală dintre state. De fapt, scopul real al filosofiei lui consistă în atingerea libertății absolute a ființei umane libere prin utilizarea proceselor dialectice în termenii de teză-antiteză-sinteză. Întrebarea este dacă există vreo șansă pentru a obține libertatea în societate, considerând că în acest caz ființa pură nu mai este una pură, dar devine un subiect al statului. În ideea de a răspunde acestei probleme, vom începe cu cercetarea înțelesului libertății ființei umane așa cum Hegel o definește, ca un concept absolut, ceva ce poate fi conceput numai în lumea gândirii pure, o lume inteligibilă doar. Apoi, cercetarea va continua cu interpretarea naturii societății și legii, deoarece Hegel spune că dacă subiectul înțelege exigența acestor două concepte, acesta va fi capabil să dobândească libertatea. Filosoful are un mod aparte de a gândi nevoia statului pentru individ ca unic mod pentru acesta de a deveni ființă umană. Această concepție a determinat două posibile interpretări diferite ale filosofiei lui: prima care concepe tipul de stat al lui Hegel ca o structură totalitară ce înfrânge în toate sensurile ființa umană și alta, mai puțin acceptată, care consideră statul doar ca un pas al procesului dialectic în vederea propriului drum al individului către libertate.

DEZ-APROPIERE DE SINE ȘI SUBIECTIVITATE, O LECTURĂ DIACRITICĂ A GÂNDIRII LEVINASIENE

RALUCA BĂDOI

Rezumat. Acest studiu se desfășoară ca o analiză a ceea ce s-a numit *evoluția perspectivei lui Husserl în Franța*, subliniind caracteristicile acestei fenomenologii paricide, inversate bazate pe tezele elaborate de E. Levinas și pe relația dintre ontologie și etică. Studiul investighează, printr-o lectură comparativă a Aceluiași și a Celuilalt, a subiectivității și a alterității, gândirea levinasiană ca o transcendență a fenomenologiei. Urmând firul aceleiași lecturi diacritice vom încerca să subliniem cotitura fenomenologică pe care Levinas a realizat-o și re-întemeierea acestei fenomenologii ca fenomenologie a o ariei religioase. Dacă Sartre încă menține supremația Ființei, și a Aceluiași asupra Celuilalt, Levinas inversează acești poli, realizând o întoarcere către alteritatea ființei omenești, către vulnerabilă și fragila sa expunere. Levinas se prezintă pe sine ca un autentic gânditor al „exteriorului”, opunându-se ontologiei etica devenind filosofia primară, și astfel avându-și originile în „urmele lui Dumnezeu”. Perspectiva noastră se dezvoltă ca o manieră a interogării și a posibilității de a gândi împreună subiectivitatea și alteritatea pornind de la tema separării căilor cu sinele printr-o citire diacritică care va restitui deopotrivă subiectul și transcendența.

„PASUL ÎNAPOI” ȘI PROBLEMA SUBIECTULUI

ȘTEFAN RUSU

Rezumat. Această lucrare, preocupându-se de autenticitatea interesului lui Deleuze pentru filosofia medievală, trebuie înțeleasă ca parte a unei priviri mai generale: filosofia lui G. Deleuze, departe de a fi una postmodernă, este mai degrabă structurată și ghidată de un interes fenomenologic ascuns. Martin Heidegger este adevăratul mentor al lui Gilles Deleuze, chiar dacă autorul francez nu este conștient pe deplin de aceasta. Aici, în acest studiu, argumentez că metoda „pasului-înapoi” a lui Deleuze, în ciuda similitudinii acesteia cu „schritt zurück” a lui Heidegger ca mod de a considera istoria filosofiei, revela mai degrabă un dezinteres pentru alte sisteme intelectuale, doar că acesta poate oferi concepte funcționale, care pot fi utilizate ca un fel de adevărate cărămizi incorporate în sistem deleuzean însuși.

CONSIDERAȚII PRIVIND RECEPTAREA *CRITICII* *RATIUNII PURE* A LUI KANT ÎN FILOSOFIA ROMÂNEASCĂ

MARIUS AUGUSTIN DRĂGHICI

Rezumat. În aceste note am încercat să arăt, pe de o parte, că felul în care este receptată prima *Critică* a lui Kant în filosofia românească este consonant cu receptarea filosofiei occidentale în general; pe de altă parte, acest „eveniment”, în particular, reprezintă chiar elementul principal al genezei modernității culturale românești

RECEPTAREA LUI DOSTOIEVSKI ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC

OANA VASILESCU

Rezumat. Acest articol abordează receptarea lucrărilor lui F. M. Dostoievsky (nu exclusiv cele literare) în cultura română investigând contribuțiile unor cercetători români ai exegezei dostoievskiene ca întreg. Perspectiva interpretativă care întemeiază analiza ca atare și selecția textelor este una de tip comparatist – care, în același timp, se dezvăluie a fi chiar maniera specifică a abordării operei dostoievskiene de către toți autorii pe care îi vom prezenta mai jos.

O PERSPECTIVĂ CRITIC CONSTRUCTIVĂ ASUPRA GÂNDIRII ETICE

TEODOR VIDAM

Rezumat. Acest studiu scoate în evidență într-o analiză succintă procesul formării limbajului conceptual al gândirii etice. În consecință, distingem actul filosofării în genere de filosofarea *per se*. Definind termenii „moralitate”, „moral” și „etic” luăm în considerare un stadiu metafizic al eticii, ca fiind unul onto-teologic, raționalist-ontologic sau critic-transcendent. Odată ce proiectul luminist a căzut și teorii științifice ale evoluției și-au făcut apariția, *i.e.* la sfârșitul secolului 19 și începutul secolului 20, o fundamentare pozitivă a eticii a fost căutată, prin urmare avem apariția biologismului, psihologismului și sociologismului. Aceste fundamentări pozitive ale eticii sunt, toate, reduționiste. Etica are nevoie de o dublă întemeiere, care să fie filosofică și științifică în același timp. Transmodernism, prin unitatea în discontinuitate, prin transdisciplinaritate în ce privește cunoașterea științifică și metaetică, prin disocierea dintre judecăți de existență, de valoare și etice, vor la justificarea bioeticii, etica comunicării și a caracterului.

DIMENSIUNEA ETICĂ A GUVERNĂRII GLOBALE – ORIENTĂRI ȘI TENDINȚE ACTUALE

HENRIETA ANIȘOARA ȘERBAN

Rezumat. Studiul cercetează dimensiunea etică a guvernării. Pornind de la asumția unui proiect incomplet al modernității din interiorul teoriei politice globale, studiul își propune să identifice scopul și rolul orientării principale și ale tendințelor din aspectele etice ale relațiilor internaționale și de guvernare. Lucrarea schițează tendințele etice actuale ca opuse fundalului cosmopolitanismului și spiritului kantian din eticile guvernării, dar și despărțirea drumurilor față de kantianism. Perspectiva deschisă de scopul „păcii eterne” dezvăluie un proces al transformării globale în aspectele sale etice.